

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

બીએસએનએલ અને અન્યોપિરુક્ષમેસર્સ સુભાષ ચંદ્ર કંચન અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૩, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ એસ.બી. સિંઘા અને ન્યાયમૂર્તિ દલવીર ભંડારી]

આબિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬- કલમ-૧૧આબિટ્રેટરની નિમણૂક-કાર્યકરારમાંથી વિવાદો-કરારમાં આબિટ્રેશન કલમનો સમાવેશ થાય છે.પ્રતિવાદી દ્વારા નોટિસ આપવામાં આવી હોવા છતાં, અપીલકર્તાએ આબિટ્રેશન કલમની દ્રષ્ટિએ મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી ન હતી.પ્રતિવાદીએ કલમ -૧૧ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી, જેના પર ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાના વકીલની સંમતિથી મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી હતી.અપીલકર્તા દ્વારા પડકારવામાં આવેલી નિમણૂક:પડકાર જાળવવા યોગ્ય

નથી.અપીલકર્તાના વકીલની સંમતિ અપીલકર્તા માટે બંધનકર્તા છે.અપીલકર્તાએ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિમણૂક માટે સંમતિ આપીને આબિટ્રેશન કલમ હેઠળ તેના અધિકારને સ્પષ્ટપણે માફ કર્યો હતો.કારણ કે, કાનૂની અધિકારને માફ કરવામાં આવ્યો હતો. તેના અમલીકરણ પર આગ્રહ કરી શકાતો નથી.સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮-આદેશ III, નિયમ- ૧૫કીલ દ્વારા છૂટ/સંમતિ પક્ષ પર અસર.

કાર્ય કરારમાંથી કેટલાક વિવાદો ઉભા થયા હતા.કરારમાં આબિટ્રેશન કલમ હતી. જેના સંદર્ભમાં અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર દ્વારા નિયુક્ત મધ્યસ્થી મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ પ્રતિવાદીએ આબિટ્રેશન કલમની દ્રષ્ટિએ અપીલકર્તાને નોટિસ જારી કરી હતી.પરંતુ અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરે તેનો જવાબ આપ્યો ન હતો.પરિણામે, પ્રતિવાદીએ આબિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ-૧૧ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. જેના પર ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાના વકીલની સંમતિ સાથે મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી હતી.અપીલકર્તાએ નિમણૂકને પડકારી હતી. પરંતુ, ઉચ્ચ અદાલતે નિમણૂકના આદેશને પાછો ખેંચવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.તેથી હાલની અપીલઅરજી ફગાવીને અદાલતે ઠરાવ્યું:

૧. જોકે કરારની કલમ ૨૩માં સમાવિષ્ટ મધ્યસ્થતા કરારની દ્રષ્ટિએ, સામાન્ય રીતે મેનેજિંગ ડિરેક્ટર દ્વારા નિયુક્ત મધ્યસ્થીએ કરારના પક્ષો વચ્ચેના

વિવાદો અને મતભેદોના સંદર્ભમાં મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરવું જોઈએ; આ કિસ્સામાં, અપીલકર્તાઓએ શ્રી ભટ્ટાચાર્યની મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકેની નિમણૂક માટે સંમતિ આપી હોવાથી તેમનો અધિકાર માફ કર્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. ચોક્કસ સમયની અંદર લવાદની નિમણૂક કરવામાં અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની નિષ્ફળતા ઉપરાંત, અપીલકર્તાઓએ લવાદ કરાર હેઠળ તેમના અધિકારને માફ કરી દીધા હતા. ઉચ્ચ અદાલતે સંમતિ પર લવાદ ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂક કર્યા પછી, હવે અપીલકર્તાઓ માટે એવી દલીલ કરવા માટે ખુલ્લું નથી કે આવી કોઈ છૂટ આપવામાં આવી ન હતી. [૯૯-સી; ડી]

યશવિથ કન્સ્ટ્રક્શન્સ (પી) લિમિટેડ વર્સિસ સિમ્પ્લેક્સ કોંક્રિટ પાઇલ્સ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય, [૨૦૦૬] ૬ એસસીસી ૩૭૭, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ અમર સિંહ હરિકા, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૬) એસસી ૧૩૧૩ અને સુલતાન સાદિક વિરુદ્ધ સંજય રાજ સુબ્બા અને અન્યો, [૨૦૦૪] ૨ એસસીસી ૩૭૭ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

૨.૧ શ્રી ભટ્ટાચાર્યની નિમણૂક માટે સંમતિ આપનાર વકીલ જુનિયર કોન્સેલ હતા અને તેમને આ વતી કોઈ સૂચનાઓ ન હતી. તેવી અપીલકર્તાની

રજૂઆત સ્વીકારી શકાતી નથી.હાઈકોર્ટ સમક્ષ આપું કોઈ નિવેદન આપવામાં આવ્યું ન હતું.હાઈકોર્ટ સમક્ષ ક્યારેય એવી દલીલ કરવામાં આવી ન હતી કે, વકીલને આવી છૂટછાટ આપવાનો કોઈ અધિકાર નથી.[૧૦૦-ઈ]

૨.૨ વધુમાં, અપીલકર્તા દ્વારા કલમ- ૧૫૧ સી.પી.સી. હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં આવા નિવેદનો ન હોતા.આમ, ઉચ્ચ અદાલતે એ નોંધવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી કે આવી છૂટ હકીકતમાં વકીલ દ્વારા આપવામાં આવી છે.આ પ્રકારની બાબતમાં, ફક્ત અપવાદને આધીન હાઈકોર્ટનો નિર્ણય અંતિમ ગણવો જોઈએ.[૧૦૦-એફ]

૩. વધુમાં, આદેશ III, નિયમ ૧ સી.પી.સી. ની દ્રષ્ટિએ વાદીનું પ્રતિનિધિત્વ વકીલ દ્વારા કરવામાં આવે છે.આવા વકીલ દ્વારા આપવામાં આવેલી છૂટ તે જે પક્ષનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે તેના માટે બંધનકર્તા છે.જો તે પક્ષો માટે બંધનકર્તા હોય તો, ફરીથી માત્ર અપવાદોને આધીન, તેઓ પછીના તબક્કે તેમાંથી પુનઃસ્થાપિત કરી શકતા નથી.જો કાયદાના પ્રશ્ન પર છૂટછાટ આપવામાં આવે તો, આ બાબત અલગ હોઈ શકે છે.કાનૂની પ્રશ્ન પર ખોટી છૂટ તેના ક્લાયન્ટ માટે બંધનકર્તા ન હોઈ શકે.જો કે અહીં, અપીલકર્તાએ ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ તેના લેખિત નિવેદનમાં વલણ અપનાવ્યું હોવા છતાં, વકીલે 1૯૯૬ અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને ઉચ્ચ

અદાલત દ્વારા મધ્યસ્થી તરીકે વ્યક્તિની નિમણૂક કરવા માટે સંમતિ આપી હતી. વ્યક્તિને કાનૂની અધિકાર હોઈ શકે છે પરંતુ, જો તે માફ કરવામાં આવે તો તેના અમલીકરણ પર ભાર મૂકી શકાતો નથી. વધુમાં, આ એવો કેસ નથી કે, જ્યાં આ અદાલતે તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. [૧૦૦-જી-એચ; ૧૦૧-એ-૮; ૧૦૨-સી] રામદેવ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ અરવિંદભાઈ રામભાઈ પટેલ અને અન્યો, (૨૦૦૬) ૮ સ્કેલ ૬૩૧, પર આધાર રાખ્યો હતો.

દીવની અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નંબર ૪૧૦૯/૨૦૦૬.

કટક ખાતે ઓરિસ્સા હાઇકોર્ટના ૨૦/૧/૨૦૦૬ અને ૩/૩/૨૦૦૬ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, એમજેસીપી નંબર ૩૧/૨૦૦૨ અને એમસી નંબર ૪/૨૦૦૬ માં અપીલકર્તાઓ માટે ચેતન શર્મા અને સોમિત્રા જી. ચૌધરી (બી. કે. સતીજા માટે)

પ્રતિવાદીઓ માટે જસમશેદ બે અને પરમાનંદ ગૌરઅદાલતનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

જસ્ટિસ એસ. બી. સિન્હા. રજા આપવામાં આવી છે.

અહીં પક્ષકારોએ જયદેવ વિહાર, ભુવનેશ્વર ખાતે ૯ નંબર ટાઇપ-V ક્વાર્ટરના નિર્માણના કામ માટે અપીલકર્તા નંબર ૧ દ્વારા ટેન્ડર મંગાવવાની

નોટિસ અનુસાર કરાર કર્યો હતો.ઉપરોક્ત કરારમાં એક મધ્યસ્થી કલમ હતી જેમાં વિવાદ સમયે કામના હવાલામાં રહેલા મુખ્ય ઇજનેર, ટેલિકોમ્યુનિકેશન/પોસ્ટલ વિભાગ અથવા જો કોઈ મુખ્ય ઇજનેર ન હોય તો, ઉપરોક્ત દૂરસંચાર/પોસ્ટલ વિભાગના વહીવટી વડાને મધ્યસ્થી તરીકે નિયુક્ત કરવાનો હતો.ઉપરોક્ત જોગવાઈમાં એવી કલ્પના કરવામાં આવી હતી કે, ઉપરોક્ત મુખ્ય ઇજનેર અથવા ટેલિકોમ્યુનિકેશન/પોસ્ટલના વહીવટી વડા દ્વારા નિયુક્ત કરાયેલ વ્યક્તિ સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ મધ્યસ્થી તરીકે કાર્ય કરી શકશે નહીં.

કરારની કલમ-૨૫ માં સમાવિષ્ટ આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ૭/૧/૨૦૦૨ પર નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી.શ્રી ગુરબક્ષ સિંહ, પ્રિન્સિપલ ચીફ એન્જિનિયર (એ. આર. બી.), નવી દિલ્હીની એકમાત્ર મધ્યસ્થી તરીકે નિમણૂક કરતો પત્ર ૪/૨/૨૦૦૨ પર તૈયાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે.જોકે, તેને ૭/૦૨/૨૦૦૨ પર મોકલવામાં આવ્યો હતો.તે ૪ દિવસે, અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરે કથિત રીતે તેમને જારી કરવામાં આવેલી નોટિસનો જવાબ આપ્યો ન હતો. તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રતિવાદી દ્વારા ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ સમક્ષ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ (ટૂંકમાં "૧૯૯૬ એક્ટ") ની કલમ- ૧૧ હેઠળ કથિત રીતે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.

એવું કહેવામાં આવે છે કે, ઉપરોક્ત શ્રી ગુરબક્ષ સિંહે પોતાનું રાજીનામું સુપરત કર્યું હતું, જેના પર મુખ્ય ઇજનેરે ૭/૦૭/૨૦૦૨ પર એકમાત્ર મધ્યસ્થી તરીકે શ્રી એ. કે. નાઈકની નિમણૂક કરી હતી.તેમણે રાજીનામું આપ્યું હોવાનું પણ કહેવાય છે અને તેમના સ્થાને શ્રી ગુરબક્ષ સિંહને ફરીથી ૧૭/૦૩/૨૦૦૩ પર મધ્યસ્થી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.આ નિમણૂકો ૧૯૯૬ના કાયદા હેઠળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉપરોક્ત કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન કરવામાં આવી હતી. જ્યારે આ બાબત હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી ત્યારે ૨૦મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૬ના તેના આદેશમાં તે નોંધવામાં આવ્યું હતું:

"અરજદારોના વિદ્વાન વકીલે મારી સમક્ષ છ વ્યક્તિઓના નામની યાદી રજૂ કરી હતી. જેમાં તેમાંથી એકને મધ્યસ્થી તરીકે નિયુક્ત કરવા અને પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદને મધ્યસ્થી કલમની દ્રષ્ટિએ ચુકાદા માટે તેમની પાસે મોકલવા પૂછવામાં આવતા, વિરોધી પક્ષોના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે જો શ્રી બીસી ભટ્ટાચાર્ય, ચાર્ટર્ડ એન્જિનિયર, ભૂતપૂર્વ મુખ્ય ઇજનેર, ડબલ્યુબી પીડબ્લ્યુડી, એફડી-૨૧૬/૪, સોલ્ટ લેક સિટી, કોલકાતા ૭૦૦ ૦૯૧ ને મધ્યસ્થી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે અને મધ્યસ્થી કલમના સંદર્ભમાં પક્ષકારો વચ્ચેનો વિવાદ તેમને નિર્ણય માટે મોકલવામાં આવે તો, તેમને કોઈ વાંધો નથી.ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી બી. સી. ભટ્ટાચાર્યની

મધ્યસ્થી તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે અને મધ્યસ્થી કલમની દ્રષ્ટિએ પક્ષો વચ્ચેના વિવાદને ચુકાદા માટે તેમને મોકલવામાં આવે છે.

ત્યારબાદ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નિયુક્ત વિદ્વાન મધ્યસ્થીએ સંદર્ભ દાખલ કર્યો.અહીંના પક્ષો ૧૮/૦૩/૨૦૦૬ પર તેમની સમક્ષ હાજર થયા હતા અને કાર્યવાહીમાં ભાગ લીધો હતો.પ્રતિવાદીએ પોતાનો દાવો પણ દાખલ કર્યો હતો.વિદ્વાન મધ્યસ્થીએ અપીલકર્તાઓને તેમનું લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે બોલાવ્યા છે.

જો કે, ૨૭મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૬ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ -૧૫૧ હેઠળ કથિત રીતે એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. જેમાં ૨૦/૧/૨૦૦૬ તારીખના આદેશમાં ફેરફાર કરવા માટે દલીલ કરવામાં આવી હતી:

"૨.આદેશો આપ્યા પછી જ્યારે વિરોધી પક્ષના વકીલ બહાર ગયા, ત્યારે એક જુનિયર વકીલે તેમને જાણ કરી કે, તમારા લોર્ડશીપે આદેશ આપ્યો હતો કે, જો શ્રી બી. સી. ભટ્ટાચાર્ય, ચાર્ટર્ડ એન્જિનિયર અને ભૂતપૂર્વ સીઈડબ્લ્યુબી પીડબ્લ્યુડી કોલકાતાને મધ્યસ્થી તરીકે

નિયુક્ત કરવામાં આવે તો વિરોધી પક્ષના વકીલને કોઈ વાંધો નથી. જે અજાણતાને કારણે વિરોધી પક્ષના વકીલની નોટિસ/શ્રાવ્યતાથી બચી ગયા હતા.

૩. તે પછી વિરોધી પક્ષના વકીલ તરત જ અદાલતમાં દોડી ગયા અને તમારા સ્વામીની યોગ્ય પરવાનગી સાથે અમુક સંદેશાવ્યવહારની ભૂલોને કારણે થયેલા "કોઈ વાંધા નહીં" ભાગને બાકાત રાખવા સાથે આવા આદેશ વિશે જાણ કરી અને તમારી પ્રભુતા નોંધપાત્ર અને એટલી ઉદાર હતી કે તે સમયે ફરજ પરના આશુલિપિકને મારી પાસેથી પુષ્ટિ કર્યા પછી કે ,શું તે કોલકાતાના શ્રી ભટ્ટાચાર્ય વિશે હતું કે કેમ તે બદલવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત અરજીમાં કરવામાં આવેલી પ્રાર્થના નીચે મુજબ છે:

"ઉપર જણાવેલા સંજોગોમાં, વિરોધી પક્ષ, તેથી નિષ્ઠાપૂર્વક પ્રાર્થના કરે છે કે, તમારા પ્રભુતાને ન્યાયના અંતમાં કૃપા કરીને તમારા પ્રભુતાની અનુગામી સૂચનાને યોગ્ય રીતે પ્રતિબિંબિત કરવા માટે યોગ્ય રીતે નિર્દેશિત કરી શકાય.

૩૭ માર્ચ, ૨૦૦૬ના આદેશ દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે ૨૦મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૬ના તેના આદેશને પાછો ખેંચવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. જેમાં જણાવ્યું હતું કે:

"હવે, વિરોધી પક્ષોના વિદ્વાન વકીલ હાજર થાય છે અને રજૂ કરે છે કે શ્રી બી. સી. ભટ્ટાચાર્યની નિમણૂક સામે તેમને કોઈ વાંધો નથી તેવું ઉપરોક્ત રેકોર્ડિંગ સાચું નથી અને હકીકતમાં તેમને વાંધો હતો.તે ઈચ્છે છે કે, આ ક્રમમાં નોંધવામાં આવે.પરંતુ, મને મધ્યસ્થી તરીકે શ્રી બી. સી. ભટ્ટાચાર્યની નિમણૂકમાં ફેરફાર કરવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી. કારણ કે, મને કહેવામાં આવ્યું છે કે શ્રી બી. સી. ભટ્ટાચાર્યએ સંબંધિત પક્ષોને નોટિસ જારી કરીને મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરવાનું શરૂ કરી દીધું છે.વધુમાં, વિરોધી પક્ષોના વિદ્વાન વકીલ મધ્યસ્થી તરીકે શ્રી બી. સી. ભટ્ટાચાર્યની નિમણૂક સામે તેમને શા માટે વાંધો છે તેનું કોઈ કારણ આપી શક્યા ન હતા.આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, આગળ કોઈ આદેશ પસાર કરવાની જરૂર નથી.

અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ચેતન શર્માએ રજૂઆત કરી હતી કે, કરારની કલમ-૨૫માં સમાવિષ્ટ મધ્યસ્થતા કરારને ધ્યાનમાં

રાખીને, મુખ્ય ઇજનેર દ્વારા નામાંકિત વ્યક્તિ સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિની નિમણૂક કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.

બીજી બાજુ પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરમાનંદ ગોરે રજૂઆત કરી હતી કે, ઉચ્ચ અદાલતે ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૧૧ હેઠળ તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હોવાથી, આ અદાલતે તેમાં દખલ ન કરવી જોઈએ.

૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૧૧ના સંબંધિત ભાગો નીચે મુજબ છે:

"૧૧.મધ્યસ્થીઓની નિમણૂક (૧) પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી કોઈપણ રાષ્ટ્રીયતાની વ્યક્તિ મધ્યસ્થી હોઈ શકે છે.

(૨) પેટા-કલમ (૬) ને આધિન, પક્ષકારો મધ્યસ્થી અથવા મધ્યસ્થીઓની નિમણૂક માટેની પ્રક્રિયા પર સંમત થવા માટે સ્વતંત્ર છે.

*** **

(૫) પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત કોઈ પણ કરારમાં એકમાત્ર મધ્યસ્થી સાથે મધ્યસ્થતામાં નિષ્ફળતા, જો પક્ષો અન્ય પક્ષ તરફથી એક પક્ષ દ્વારા વિનંતી પ્રાપ્ત થયાના ત્રીસ દિવસની અંદર મધ્યસ્થી પર

સંમત થવામાં નિષ્ફળ જાય તો, નિમણૂકપક્ષની વિનંતી પર, મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા તેમના દ્વારા નિયુક્ત કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવશે.

(૬) જ્યાં, પક્ષકારો દ્વારા સંમત નિમણૂક પ્રક્રિયા હેઠળ, –

(એ) પક્ષ તે પ્રક્રિયા હેઠળ જરૂરી કાર્ય કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે; અથવા

(બી) પક્ષો, અથવા બે નિયુક્ત લવાદો, તે પ્રક્રિયા હેઠળ તેમની પાસેથી અપેક્ષિત સમજૂતી સુધી પહોંચવામાં નિષ્ફળ જાય છે; અથવા

(સી) સંસ્થા સહિત કોઈ વ્યક્તિ, તે પ્રક્રિયા હેઠળ તેને અથવા તેને સોંપેલ કોઈપણ કાર્ય કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે. પક્ષ મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા તેમના દ્વારા નિયુક્ત કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને જરૂરી પગલાં લેવા વિનંતી કરી શકે છે. સિવાય કે, નિમણૂક પ્રક્રિયા પરના કરારમાં નિમણૂક મેળવવા માટે અન્ય માધ્યમો પૂરા પાડવામાં આવે.

(૭) પેટા-કલમ (૪) અથવા પેટા-કલમ (૫) અથવા પેટા-કલમ (૬) દ્વારા મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા તેમના દ્વારા નિયુક્ત વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને સોંપવામાં આવેલી બાબતનો નિર્ણય અંતિમ હોય છે.

(૮) મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા તેમના દ્વારા નિયુક્ત વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા, મધ્યસ્થીની નિમણૂકમાં, આ બાબતોનું યોગ્ય સન્માન કરશે.

—

(એ) પક્ષકારોની સમજૂતી દ્વારા મધ્યસ્થી માટે જરૂરી કોઈપણ લાયકાત; અને

(બી) અન્ય વિચારણાઓ કે જે સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ મધ્યસ્થીની નિમણૂકને સુરક્ષિત કરે તેવી શક્યતા છે.

દેખીતી રીતે, અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને ૭મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૨ના રોજ નોટિસ આપવામાં આવી હતી.મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરતો પત્ર ૭ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૨ના રોજ પ્રતિવાદીને મોકલવામાં આવ્યો હતો.તે સમય સુધીમાં અધિનિયમ હેઠળ વિચારેલ ૩૦-દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો

હતો.અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરે કરારની કલમ-રૂપના સંદર્ભમાં પોતાનો નિર્ણય જણાવવો જરૂરી હતો.

'સંદેશાવ્યવહાર' શબ્દનો અર્થ શું હશે તે પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ અમર સિંહ હરિકા [એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી ૧૩૧૩] માં આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો. જેમાં તે ઠરાવવામાં આવ્યો હતો:

".....તે સ્પષ્ટ છે કે માત્ર બરતરફીનો આદેશ પસાર કરવો તે અસરકારક રહેશે નહીં. જ્યાં સુધી તે પ્રકાશિત કરવામાં ન આવે અને સંબંધિત અધિકારીને જાણ કરવામાં ન આવે.જો નિમણૂક અધિકારી બરતરફીનો આદેશ પસાર કરે છે, પરંતુ તેને સંબંધિત અધિકારીને જાણ કરતું નથી, તો સૈદ્ધાંતિક રીતે શક્ય છે કે અદાલતમાં જાહેર કરાયેલા ન્યાયિક આદેશના કિસ્સામાં વિપરીત, અધિકારી પોતાનો વિચાર બદલી શકે છે અને તેના આદેશમાં ફેરફાર કરવાનો નિર્ણય કરી શકે છે.

[સુલ્તાન સાદિક વિરુદ્ધ સંજય રાજ સુબ્બા અને અન્યો, (૨૦૦૪) ૨ એસસીસી ૩૭૭ પા ૫૭ જુઓ]

પક્ષો દ્વારા અને તેમની વચ્ચે કરવામાં આવેલ કરાર ૧૯૯૬ના કાયદામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધિન હતો.

જોકે કરારની કલમ-૨૫માં સમાવિષ્ટ મધ્યસ્થતા કરારની દ્રષ્ટિએ, સામાન્ય રીતે મેનેજિંગ ડિરેક્ટર દ્વારા નિયુક્ત મધ્યસ્થીએ કરારના પક્ષો વચ્ચેના વિવાદો અને મતભેદોના સંદર્ભમાં મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરવું જોઈએ; આ કિસ્સામાં, અપીલકર્તાઓએ શ્રી ભટ્ટાચાર્યની મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકેની નિમણૂક માટે સંમતિ આપી હોવાથી તેમનો અધિકાર માફ કર્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. ઉચ્ચ અદાલતે સંમતિ પર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂક કર્યા પછી, અમારા મતે અપીલકર્તાઓ માટે હવે એવી દલીલ કરવા માટે ખુલ્લું નથી કે આવી કોઈ છૂટછાટ આપવામાં આવી ન હતી.

અમે યશવિથ કન્સ્ટ્રક્શન્સ (પી) લિમિટેડ વર્સિસ સિમ્પ્લેક્સ કોંક્રિટ પાઇલ્સ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય [(૨૦૦૬) ૬ એસસીસી ૨૦૪] માં આ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયથી અજાણ નથી. જેમાં ન્યાયમૂર્તિ બાલાસુબ્રમણ્યને નીચેની શરતોમાં કાયદો રજૂ કર્યો હતો:

".....તે સાચું છે કે આર્બિટ્રેશન કરારમાં જો મૂળ નિમણૂક સમાપ્ત થાય અથવા મૂળ નિયુક્ત આર્બિટ્રેટર આર્બિટ્રેશનમાંથી ખસી જાય તો

અવેજી આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરવા માટે મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને અધિકૃત કરવાની કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ નથી.પરંતુ, આર્બિટ્રેશન કરારમાં આ કહેવાતી ચૂક કાયદાની કલમ-૧૫ (૨) માં સમાવિષ્ટ ચોક્કસ જોગવાઈ દ્વારા કરવામાં આવી છે. કોઈપણ કારણોસર મધ્યસ્થીને કાર્યાલયમાંથી પાછી ખેંચી લેવી એ કાયદાની કલમ -૧૫ (૧) (એ) ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે. દેખીતી રીતે, તેથી કલમ -૧૫ (૨) આકર્ષિત થશે અને મધ્યસ્થીની નિમણૂક બદલવા માટે લાગુ પડતા નિયમો અનુસાર અવેજી મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરવી પડશે.તેથી, કલમ- ૧૫ (૨) જે વિચારણા કરે છે તે મૂળ લવાદની નિમણૂકને લાગુ પડતા નિયમો અનુસાર અવેજી લવાદની નિમણૂક અથવા અન્ય દ્વારા લવાદની બદલી છે.કલમ -૧૫ (૨) માં "નિયમો" શબ્દ સ્પષ્ટપણે નિમણૂક માટેની જોગવાઈનો ઉલ્લેખ કરે છે. જે આર્બિટ્રેશન કરાર અથવા કોઈપણ સંસ્થાના કોઈપણ નિયમોમાં સમાવિષ્ટ છે. જેના હેઠળ વિવાદોને આર્બિટ્રેશનમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા.મધ્યસ્થી કરાર મુજબ સંબંધિત પક્ષ તરફથી કાયદાની કલમ- ૧૧ની શરતોમાં પોતાની જવાબદારી નિભાવવામાં કોઈ નિષ્ફળતા જોવા મળી ન હતી. જેથી કાયદાની કલમ -૧૧ (૬) હેઠળ અવેજી મધ્યસ્થીની નિમણૂક માટે મુખ્ય ન્યાયાધીશના અધિકારક્ષેત્રને આકર્ષિત કરી શકાય.દેખીતી રીતે, કાયદાની કલમ -૧૧ (૬) ત્યારે

જ લાગુ પડે છે જ્યારે કોઈ પક્ષ અથવા સંબંધિત વ્યક્તિ આનિટ્રેશન કરારની દ્રષ્ટિએ કાર્ય કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હોય.જ્યારે કલમ- ૧૫ (૨) કહે છે કે મધ્યસ્થીની નિમણૂક માટે લાગુ પડતા નિયમો અનુસાર અવેજી મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી શકાય છે. ત્યારે તે કાયદા હેઠળ અથવા યોજના હેઠળ ઘડવામાં આવેલા કોઈપણ વૈધાનિક નિયમ અથવા નિયમ હેઠળ નિમણૂક સુધી મર્યાદિત નથી.તેનો અર્થ એ છે કે, અવેજી મધ્યસ્થીની નિમણૂક મૂળ કરાર અથવા પ્રારંભિક તબક્કે મધ્યસ્થીની નિમણૂકને લાગુ પડતી જોગવાઈ અનુસાર થવી જોઈએ.અમે કેટલીક ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા લેવામાં આવેલા વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ સાથે સહમત થવાની સ્થિતિમાં નથી.

પરંતુ, અહીં મુદ્દો સંપૂર્ણપણે અલગ છે.અપીલકર્તાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર દ્વારા ચોક્કસ સમયની અંદર લવાદની નિમણૂક કરવામાં નિષ્ફળતા ઉપરાંત, અપીલકર્તાઓએ સ્પષ્ટ રીતે લવાદ કરાર હેઠળ તેમના અધિકારને માફ કરી દીધા હતા.

શ્રી ભટ્ટાચાર્યની નિમણૂક માટે સંમતિ આપનાર વિદ્વાન વકીલ જુનિયર વકીલ હતા અને તેમની પાસે આ વતી કોઈ સૂચનાઓ ન હતી. તેવી શ્રી શર્માની રજૂઆત સ્વીકારી શકાતી નથી.હાઈકોર્ટ સમક્ષ આવું કોઈ નિવેદન આપવામાં

આવ્યું ન હતું.હાઈકોર્ટ સમક્ષ ક્યારેય એવી દલીલ કરવામાં આવી ન હતી કે, વકીલને આવી છૂટ આપવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

વધુમાં, અપીલકર્તા દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ -૧૫૧ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં આવા નિવેદનો નહોતા.આમ, ઉચ્ચ અદાલતે નોંધવામાં કોઈ ભૂલ કરી ન હતી કે, આવી છૂટ હકીકતમાં વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આપવામાં આવી હતી.ફરીથી આ પ્રકારની બાબતમાં ન્યાયી અપવાદને આધિન ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો નિર્ણય અંતિમ હોવો જોઈએ.

વધુમાં, સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ III, નિયમ ૧ ની દ્રષ્ટિએ, વાદીનું પ્રતિનિધિત્વ વકીલ દ્વારા કરવામાં આવે છે.આવા વકીલ દ્વારા આપવામાં આવેલી છૂટ તે જે પક્ષનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે તેના માટે બંધનકર્તા છે.જો તે પક્ષો માટે બંધનકર્તા હોય, તો ફરીથી માત્ર અપવાદોને આધિન, તેઓ પછીના તબક્કે તેમાંથી પુનઃસ્થાપિત કરી શકતા નથી.જો કાયદાના પ્રશ્ન પર છૂટછાટ આપવામાં આવે તો આ બાબત અલગ હોઈ શકે છે.કાનૂની પ્રશ્ન પર ખોટી છૂટ તેના ક્લાયન્ટ માટે બંધનકર્તા ન પણ હોઈ શકે.જો કે, અહીં, અપીલકર્તા દ્વારા ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ તેના લેખિત નિવેદનમાં લેવામાં આવેલા વલણ છતાં, વિદ્વાન વકીલે ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ -૧૧ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા મધ્યસ્થી તરીકે વ્યક્તિની નિમણૂક માટે સંમતિ આપી

હતી. અમારા માનવામાં આવેલા દ્રષ્ટિકોણમાં, તેને ફરીથી દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. વ્યક્તિને કાનૂની અધિકાર હોઈ શકે છે. પરંતુ, જો તે માફ કરવામાં આવે તો તેના અમલીકરણ પર ભાર મૂકી શકાતો નથી.

રામદેવ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ અરવિંદભાઈ રામભાઈ પટેલ અને અન્યો [૨૦૦૬ (૮) સ્કેલ ૬૩૧] માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું:

"આ બાબતને અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી પણ જોઈ શકાય છે. જો પ્રથમ પ્રતિવાદીએ અપીલકર્તા-કંપનીના નામે નોંધાયેલા ટ્રેડમાર્ક પરના તેના અધિકારને સ્પષ્ટપણે માફ કરી દીધો હોય, તો શું તે પરોક્ષ રીતે ઉપરોક્ત અધિકારનો દાવો કરી શકે? આ પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક હોવો જોઈએ. તે સારી રીતે સ્થિર છે કે જે સીધી રીતે કરી શકાતું નથી. તે પરોક્ષ રીતે કરી શકાતું નથી. 'માફી' શબ્દને નીચેના શબ્દોમાં વર્ણવવામાં આવ્યો છે: "માફી એ અધિકારનો એ રીતે ત્યાગ છે કે ,અન્ય પક્ષ કબૂલાત અને અવગણના દ્વારા ત્યાગની વિનંતી કરવા માટે હકદાર છે. જો પછીથી અધિકારનો દાવો કરવામાં આવે અને તે વર્તનથી સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોય. જે વ્યક્તિ કરારમાં અથવા કાયદાકીય જોગવાઈમાં એકલા તેના લાભ માટે અસ્તિત્વમાં રહેલી શરત પર આધાર રાખવાનો હકદાર છે. તે તેને માફ કરી શકે છે અને

કરાર અથવા વ્યવહારને એવી રીતે આગળ વધવાની મંજૂરી આપી શકે છે જાણે કે, શરત અથવા જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં ન હોય. આ પ્રકારની માફી સંમતિ પર આધાર રાખે છે, અને હકીકત એ છે કે, બીજા પક્ષે તેના પર કાર્ય કર્યું છે તે પૂરતું વિચારણા છે. એવું લાગે છે કે, સામાન્ય રીતે, જ્યાં એક પક્ષે તેના શબ્દો અથવા વર્તન દ્વારા બીજા પક્ષને એક વચન અથવા ખાતરી આપી હોય. જેનો હેતુ તેમની વચ્ચેના કાનૂની સંબંધોને અસર કરવાનો હતો અને તે મુજબ કાર્ય કરવાનો હતો. તો પછી, એકવાર બીજો પક્ષ તેને તેના શબ્દ પર લઈ જાય અને તેના પર કાર્ય કરે, જેથી તેની સ્થિતિ બદલી શકાય. જે પક્ષે વચન અથવા ખાતરી આપી હતી. તેને પછીથી પાછલા કાનૂની સંબંધમાં પાછા ફરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી જાણે કે, તેના દ્વારા આવું કોઈ વચન અથવા ખાતરી આપવામાં આવી ન હોય, પરંતુ તેણે તેમના કાનૂની સંબંધોને તે લાયકાતને આધીન સ્વીકારવા જોઈએ જે તેણે પોતે રજૂ કરી છે. ભલે તે કાયદાના મુદ્દામાં કોઈપણ વિચારણા દ્વારા સમર્થિત ન હોય. [૧૬ હેલ્સબરીના કાયદાઓ (ચોથી આવૃત્તિ) ફ્કરો ૧૪૭૧ જુઓ]

માફી ક્યારેક ચૂંટણીના સ્વરૂપ જેવી હોઈ શકે છે અને ક્યારેક રોકટોકના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પર આધારિત હોઈ શકે છે. [જુઓ જપ

હેલ્સબરીના કાયદા (જથી આવૃત્તિ) ફકરો ૧૨૬૯] ઇન્દુ શેખર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ ચુપી રાજ્ય અને અન્ય ૨૦૦૬ (૫) સ્કેલ ૧૦૭ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું:"તેથી, તેઓએ તેમના વિકલ્પના અધિકારનો ઉપયોગ કર્યો.એકવાર તેઓ ચૂંટણીના આધારે પ્રવેશ મેળવ્યા પછી, તેમને ફરીને દલીલ કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી કે શરતો ગેરકાયદેસર છે. "

પ્રથમ દૃષ્ટિએ એવું પણ લાગતું નથી કે, ઉપરોક્ત અરજીમાં સમાવિષ્ટ આરોપોને સોગંદનામા દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.આ બાબતના તે દ્રષ્ટિકોણમાં, તેમાં સમાવિષ્ટ દાવાઓને કોઈ વિશ્વાસ આપી શકાતો નથી.

વધુમાં, આ એવો કેસ નથી કે, જ્યાં આ અદાલતે તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.ઉપરોક્ત કારણોસર, આ અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

કોઈ ખર્ચ નહીં.અરજી ફગાવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.